INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Složka sady	VY_12_INOVACE_CJ.9.9
Autor	Martina Hantychová
Vzdělávací oblast	**Jazyk a jazyková komunikace**
Vzdělávací obor	*Český jazyk a literatura*
Předmět	Český jazyk a literatura
Témat. okruh	První světová válka v literatuře
Téma	Jaroslav Hašek: Švejk
Ročník	9. ročník
Rozsah vyuč. jednotky	1 vyučovací hodina
Očekávaný výstup	Žák rozpoznává základní rysy výrazného individuálního stylu autora Žák uceleně reprodukuje přečtený text, jednoduše popisuje strukturu a jazyk literárního díla a vlastními slovy interpretuje smysl díla
Metodický postup	Práce s textem v čítance a s pracovním listem zaměřeným na čtenářskou gramotnost a autorský styl, společná kontrola
Druh učeb. materiálu	Pracovní list s řešením
Ověřeno při výuce	**Datum:** 27.9.2011 **Třída:** 9.A
Zdroj	Přispěvatelé Wikipedie, *Jaroslav Hašek* [online], Wikipedie: Otevřená encyklopedie, Datum poslední revize 24.9. 2011, [citováno 26. 9. 2011] <//cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Jaroslav_Ha%C5%A1ek&oldid=7515787> Přispěvatelé Wikimedia, *Statue of The Good Soldier Švejk in Saint-Petersburg* [online], Wikimedia Commons, Datum vložení 21.3.2011, <//commons.wikimedia.org/w/index.php?title=Special%3ASearch&search=%C5%A1vejk> Tým pracovníků, Firma mapy.cz [online], Mapy.cz, Datum poslední revize 30.8.2011, [staženo 26.9.2011] <///www.mapy.cz/#x=14.384557&y=49.449999&z=7&d=muni_892_0_1&c=23-14-30-28-29-27&t=s&q=Milevsko%2C%20okres%20P%C3%ADsek&qp=10.917055_48.059446_20.019567_51.395392_6> Dorovská, Dagmar. Řeřichová, Vlasta.*Čítanka 9*. 1. vydání.Olomouc: Prodos, 2006, ISBN 80-7230-102-0, str. 35-37. Hašek, Jaroslav. *Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války*, 1. vydání v Ottově nakladatelství, Praha: Ottovo nakladatelství, 2000, ISBN 80-7181-381-8.
Poznámka	Práce s Čítankou Prodos, 9. ročník, možná práce ve dvojicích

JAROSLAV HAŠEK: OSUDY DOBRÉHO VOJÁKA ŠVEJKA ZA SVĚTOVÉ VÁLKY

Pracovní list pro 9. ročník

Jméno: **Datum:**

Blok 1 – otázky k textu v Čítance Prodos 9. Ročník

1) **Přečti si ukázku v čítance str. 35-37.**
2) **Proč máme na pracovním listě mapu? Vymysli úkol, který souvisí s přečteným textem.**
3) **Byl Švejk dezertér? ANO – NE**
   Kam a proč šel?

_____

4) **Myslíš si, že se lidé za první světové války skutečně chovali tak, jak popisuje Jaroslav Hašek (schovávali se, aby nemuseli do války,…)? ANO – NE**

Jedná se tedy o román REALISTICKÝ, nebo ROMANTICKÝ?

5) **Byl Švejk „dobrý“ voják? Zkus vysvětlit podle poznámky o Jaroslavu Haškovi v čítance na straně 37.**

_____

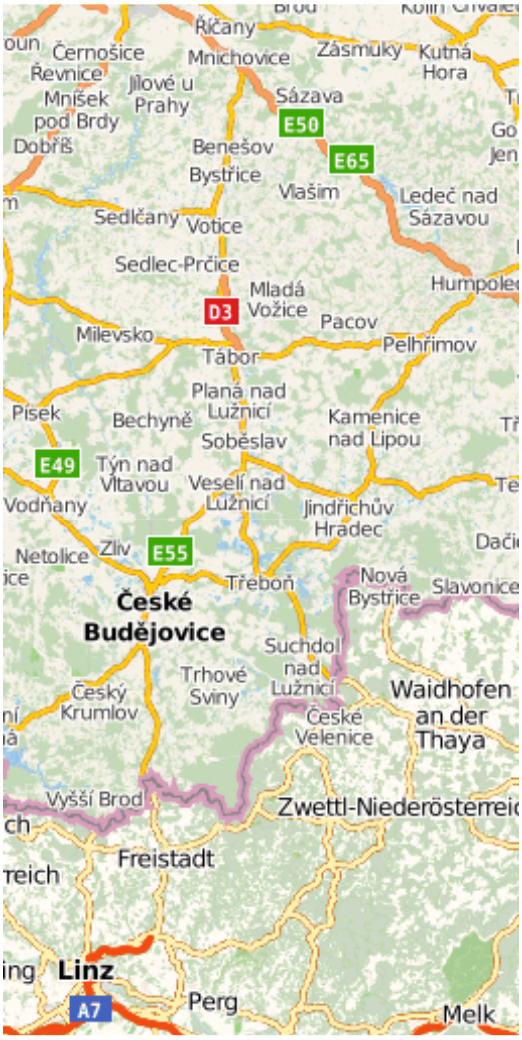

6) **Zakroužkuj, zda se jedná o román:**

historický
satirický
humoristický
životopisný
protiválečný

JAROSLAV HAŠEK: OSUDY DOBRÉHO VOJÁKA ŠVEJKA ZA SVĚTOVÉ VÁLKY

Pracovní list pro 9. ročník – 2. část

Blok 2 – otázky k ilustraci a obsahu knihy

1) **Kdo je autorem ilustrace? Ilustrátor byl i spisovatelem. Znáš některé jeho dílo?**

_____

2) **Prohlédni si obsah a doplň:**

Kniha má ___ díly. Ukázka z učebnice je z kapitoly _____ a najdeme ji na straně __ . Švejk během války dělal sluhu u _____ a _____ .

Vysvětli význam slov:

kurát = **anabaze =**

garnizóna = **marškumpanie =**

Nápověda: dlouhé vojenské tažení, setnina odcházející na frontu, vojenská posádka, kněz

4) **Která Švejkova hláška zlidověla? P_ _ _ _ _ _ _ H _ _ _ _ _ !**

DÍL 1
V ZÁZEMÍ
Úvod …7
1 Zasáhnutí dobrého vojáka Švejka do světové války …7
2 Dobrý voják Švejk na policejním ředitelství…15
3 Švejk před soudními lékaři …21
4 Švejka vyhodili z blázince …26
5 Švejk na policejním komisařství v Salmově ulici …31
6 Švejk opět doma, proraziv začarovaný kruh…36
7 Švejk jede na vojnu…43
8 Švejk simulantem …48
9 Švejk na garnizóně …59
10 Švejk vojenským sluhou u polního kuráta…71
11 Švejk jede s polním kurátem sloužit polní mši…89
12 Náboženská debata…95
13 Švejk jede zaopatřovat…100
14 Švejk vojenským sluhou u nadporučíka Lukáše…110
15 Katastrofa…143

DÍL 2
NA FRONTĚ
1 Švejkovy nehody ve vlaku…153
2 Švejkova budějovická anabaza…168
3 Švejkovy příhody v Királyhidě…215
4 Nová utrpení…255
5 Z Mostu nad Litavou k Sokalu…271

DÍL 3
SLAVNÝ VÝPRASK
1 Přes Uhry…305
2 V Budapešti…346
3 Z Havanu na hranice Haliče…385
4 Marschieren Marsch!...419

DÍL 4
POKRAČOVÁNÍ SLAVNÉHO VÝPRASKU
1 Švejk v transportu ruských zajatců…455
2 Duchovní útěcha…473
3 Švejk opět u své marškumpanie…480
Doslov k prvnímu dílu V zázemí…510

5) Napiš 3 informace, které ses dozvěděl/la o románu Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války:

1_____

2_____

3_____

PAMATUJ !!!

Hašek napsal svůj román takovým způsobem, že můžeme snadno poznat, že je autorem právě on. Tomu se říká <u>AUTORSKÝ STYL</u>.

Používá nespisovná slova, často z vojenského slangu a z němčiny, např. _____, píše podle mluveného jazyka, např._____ a při vypravování neustále odbíhá od tématu.

PAMATUJ !!!

ŘEŠENÍ

Blok 1 – otázky k textu v čítance Prodos 9. ročník

1) **Přečti si ukázku v čítance str. 35-37.**
2) **Proč máme na pracovním listě mapu? Vymysli úkol, který souvisí s přečteným textem. Najdi a označ na mapě místa, o kterých se hovoří v ukázce.**
3) **Byl Švejk dezertér? ANO – NE**
   Kam a proč šel?
   šel za svým plukem z Tábora do Českých Budějovic
4) **Myslíš si, že se lidé za první světové války skutečně chovali tak, jak popisuje Jaroslav Hašek (schovávali se, aby nemuseli do války,…)? ANO – NE**
   Jedná se tedy o román REALISTICKÝ, nebo ROMANTICKÝ? (zakroužkuj)
5) **Byl Švejk „dobrý“ voják? Zkus vysvětlit podle poznámky o Jaroslavu Haškovi v učebnici na straně 37.**
   Byl dobrý voják, protože důsledně plnil nesmyslné rozkazy, ale zároveň je to myšleno ironicky, protože jak by to dopadlo, kdyby byli všichni vojáci takoví?!?

6) **Zakroužkuj, zda se jedná o román:**

historický
satirický
humoristický
životopisný
protiválečný

JAROSLAV HAŠEK: OSUDY DOBRÉHO VOJÁKA ŠVEJKA ZA SVĚTOVÉ VÁLKY
Pracovní list pro 9. ročník – 2. část

Blok 2 – otázky k ilustraci a obsahu knihy

1) **Kdo je autorem ilustrace? Ilustrátor byl i spisovatelem. Znáš některé jeho dílo?**
   Josef Lada – Mikeš, O chytré kmotře lišce, Bubáci a hastrmani

2) **Prohlédni si obsah a doplň:**
   Kniha má 4 díly. Ukázka z učebnice je z kapitoly Švejkova budějovická anabaze a najdeme ji na straně 168 . Švejk během války dělal sluhu u polního kuráta a nadporučíka Lukáše.

3) **Vysvětli význam slov:**

kurát = **kněz**
anabaze = **tažení**
garnizóna = **posádka**
marškumpanie = **setnina odcházející na frontu**

Nápověda: dlouhé vojenské tažení, setnina odcházející na frontu, vojenská posádka, kněz

4) Která Švejkova hláška zlidověla? **POSLUŠNĚ HLÁSÍM !**

5) Napiš 3 informace, které ses dozvěděl/la o románu Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války:

1 satirický, humoristický a protiválečný román
2 má 4 díly
3 Švejk plní nesmyslné rozkazy, a tím kritizuje válku

DÍL 1
V ZÁZEMÍ
Úvod …7
1 Zasáhnutí dobrého vojáka Švejka do světové války …7
2 Dobrý voják Švejk na policejním ředitelství…15
3 Švejk před soudními lékaři …21
4 Švejka vyhodili z blázince …26
5 Švejk na policejním komisařství v Salmově ulici …31
6 Švejk opět doma, proraziv začarovaný kruh…36
7 Švejk jede na vojnu…43
8 Švejk simulantem …48
9 Švejk na garnizóně …59
10 Švejk vojenským sluhou u polního kuráta…71
11 Švejk jede s polním kurátem sloužit polní mši…89
12 Náboženská debata…95
13 Švejk jede zaopatřovat…100
14 Švejk vojenským sluhou u nadporučíka Lukáše…110
15 Katastrofa…143

DÍL 2
NA FRONTĚ
1 Švejkovy nehody ve vlaku…153
2 Švejkova budějovická anabaza…168
3 Švejkovy příhody v Királyhidě…215
4 Nová utrpení…255
5 Z Mostu nad Litavou k Sokalu…271

DÍL 3
SLAVNÝ VÝPRASK
1 Přes Uhry…305
2 V Budapešti…346
3 Z Havanu na hranice Haliče…385
4 Marschieren Marsch!...419

DÍL 4
POKRAČOVÁNÍ SLAVNÉHO VÝPRASKU
1 Švejk v transportu ruských zajatců…455
2 Duchovní útěcha…473
3 Švejk opět u své marškumpanie…480
Doslov k prvnímu dílu V zázemí…510

PAMATUJ !!!

Hašek napsal svůj román takovým způsobem, že můžeme snadno poznat, že je autorem právě on. Tomu se říká <u>AUTORSKÝ STYL</u>.

Používá nespisovná slova, často z vojenského slangu a z němčiny, např. regiment, landvér, urláb, píše podle mluveného jazyka, např. von je vod mojí neteře příbuznej a při vypravování neustále odbíhá od tématu.

PAMATUJ !!!

Tu zatočil se vítr nad krajem,
tak jako by byl postřelen.
K zemi se snesl déšť
a zaduněl jako cepy na mlatě.

Srdce mi v hrudi naklovalo průrvu
a mně zabylo líto,
že nikdy nebudu létat
jak mravenci,
jak vážky
a jako divoké husy s nataženým krkem.

třasovisko – houpavá bažina
topolina – topolový porost
padavky – padaná jablka

Básníkův dovětek ke knize Jeden život

Co má ještě říci autor o knížce, kterou právě dokončil? Složil ze svých beder břemeno a bez něho cítí v sobě prázdno a pusto. Nejraději by se nyní pohroužil v mlčení a celou tváří se obrátil k slunci. Když však nabere dech, ozve se v něm znovu nepokoj a zas bude spěchat, aby už ani minutu nepromarnil zbytečně.

Nezbývá mu už nic než práce, ale práce na verši je mu záchranou i útočištěm. Působí mu námahu, muka i zoufalství, ale dává mu též chvíle nevýslovné radosti a štěstí.

(Jeden život)

Mé srdce,
slabý neopeřený pták
s žlutavým chmýřím ohně,
však nepřeslechlo vzdálený hukot
a navždy zapamatovalo si to volání
divokých hus s nataženým krkem.

(Jeden život)

Karikatura Viléma Závady od Františka Bidla

VILÉM ZÁVADA (1905–1982) je český básník, překladatel a publicista. Zpočátku byl ovlivněn poetismem (sbírka *Panychida*), později jeho verše vyjadřovaly smutek a skepsi. Tyto pocity překonával vírou v přirozenou lidskou solidaritu (sbírka *Cesta pěšky*). Sbírka *Jeden život* (1962) vyjadřuje bilancování básníka s uplývajícím životem.

Jaroslav Hašek

Osudy dobrého vojáka Švejka

Ukázka je ze světově proslulého satirického románu Osudy dobrého vojáka Švejka, jehož hrdinou je pražský občan Josef Švejk, povolaný v době první světové války do armády. K válce a válčení má hluboký odpor, protože však ví, že by otevřeným protestem ničeho nedosáhl, simuluje svou duševní méněcennost. To mu umožňuje jako úředně uznanému „blbovi" napadat a zesměšňovat armádu, nesmyslnou válku i její příčiny.

Tam někde na severu u Galského moře, kam až se také dostaly římské legie Caesarovy bez mapy, řekly si jednou, že se zas vrátí a pomašírujou jinou cestou, aby ještě víc toho užily, do Říma. A dostaly se tam také. Od té doby se říká patrně, že všechny cesty vedou do Říma.

Stejně vedou také všechny cesty do Českých Budějovic, o čemž byl plnou měrou přesvědčen dobrý voják Švejk, když místo budějovického kraje uviděl vesnice milevského.

Šel však nepřetržitě dál, neboť žádnému dobrému vojákovi nemůže vadit takové Milevsko, aby přece jednou nedošel do Českých Budějovic.

A tak Švejk se objevil na západ od Milevska v Květově, když již vystřídal všechny vojenské písně, které znal o mašírování vojáků, takže byl nucen začít znova před Květovem s písní:

„Když jsme mašírovali,
všechny holky plakaly…“

Nějaká stará babička, která vracela se z kostela, zavedla na cestě od Květova do Vráže, což je neustále západním směrem, řeč se Švejkem křesťanským pozdravem: „Dobrý poledne, vojáčku, kampak máte namířino?“

„Ale jdu vám, matičko, do Budějovic k regimentu,“ odpověděl Švejk, „do tej války.“

„Ale to jdou špatně, vojáčku,“ ulekaně řekla babička, „to tam nikdy nepřijdou tímhle směrem přes Vráž, kdyby šli pořád rovně, tak přijdou na Klatovy.“

Josefa Lada: ilustrace k románu Dobrý voják Švejk

„Já myslím,“ řekl Švejk odevzdaně, „že se i z Klatov člověk dostane do Budějovic. Je to, pravda, pěkná procházka, když člověk spěchá k svýmu regimentu, aby neměl ještě ke všemu za tu svou dobrou vůli bejt včas na místě nějaký nepříjemnosti.“

„U nás byl taky jeden takovej nezbeda. Ten měl ject do Plzně k landvér, nějakej Toníček Mašků,“ povzdechla si babička, „von je vod mojí neteře příbuznej, a vodjel. A za tejden už ho hledali četníci, že nepřijel ku svýmu regimentu. A ještě za tejden se vobjevil u nás v civilu, že prej je puštěnej domů na urláb. Tak šel starosta na četnictvo a voni ho z toho urlábu vyzdvihli. Už psal z fronty, že je raněnej, že má nohu pryč.“

Babička zadívala se na Švejka soustrastně: „Tamhle, vojáčku, v tom lesejčku počkají, já jim vod nás přinesu brambůrku, vona vás zahřeje. Je tá naše chalupa vodtuď vidět, právě za lesejčkem trochu vpravo. Přes tu naši vesnici Vráž nemůžou jít, tam jsou četníci jako vostříži. Dají se potom z lesejčka na Malčín. Vodtamtuď se vyhnou, vojáčku, Čížovej. Tam jsou četníci rasi a chytají dezertýry. Jdou přímo přes les na Sedlec u Horažďovic. Tam je moc hodnej četník, ten propustí každýho přes vesnici. Mají s sebou nějaký papíry?“

„Nemám, matičko!“

„Tak ani tam nechodějí, jdou raději na Radomyšl, ale hledějí tam přijít kvečeru, to jsou všichni četníci v hospodě. Tam najdou v Dolejší ulici za Floriánkem takovej domek, dole modře natřenej, a ptají se tam na pantátu Melichárka. To je můj bratr. Že ho pozdravuju, a von jim už ukáže, kudy se jde na ty Budějovice.“

V lesíku čekal Švejk na babičku přes půl hodiny, a když se zahřál bramborovou polévkou, kterou mu přinesla chudák stará v hrnci, ovázaném polštářem, aby nevystydla, vytáhla ze šátku krajíc chleba a kus špeku, zastrčila to všechno Švejkovi do kapes, pokřižovala ho a řekla, že má tam dva vnuky.

Nato ještě důkladně mu opakovala, přes které vesnice má jít, kterým se má vyhnout. Nakonec vytáhla z kapsáře u jupky korunu, aby si koupil v Malčíně kořalku na cestu, poněvadž do Radomyšle je dlouhá míle.

Od Čížové šel Švejk dle rady babičky na Radomyšl na východ a pomyslil si, že se musí dostat do těch Budějovic z každé světové strany, ať je to jakákoliv.

Z Malčína šel s ním starý harmonikář, kterého našel tam Švejk v hospodě, když si kupoval kořalku na tu dlouhou míli k Radomyšli.

Harmonikář považoval Švejka za dezertýra a radil mu, aby šel s ním do Horažďovic, že tam má provdanou dceru, jejíž muž je taky dezertýr. Harmonikář v Malčíně očividně přebral.

„Má svýho muže už dva měsíce schovanýho v chlívě,“ přemlouval Švejka, „tak tebe tam taky schová a vy tam budete až do konce války. A když tam budete dva, tak vám nebude smutno.“

Po zdvořilém odmítnutí Švejkově velice se rozčilil a dal se nalevo do polí, vyhrožuje Švejkovi, že ho jde udat na četnictvo do Čížové.

V Radomyšli Švejk našel k večeru na Dolejší ulici za Floriánkem pantátu Melichárka. Když vyřídil pozdrav od jeho sestry ze Vráže, nijak to na pantátu neúčinkovalo.

Chtěl neustále na Švejkovi papíry. Byl to nějaký předpojatý člověk, poněvadž mluvil neustále něco o raubířích, syčácích a zlodějích, kterých se síla potlouká po celém píseckém kraji.

„Uteče to z vojny, sloužit to tam nechce, a tak to chodí po celým vokolí, a kde může, tak to krade," důrazně řekl Švejkovi do očí, „každej z nich vypadá, jako kdyby neuměl pět počítat.

Jó, ba jó, pro pravdu se lidi nejvíc hněvají," dodal, když Švejk se zvedal z lavice, „kdyby takovej člověk měl čistý svědomí, tak sedí a dá si prozkoumat papíry. Když je ale nemá…"

„Tak spánembohem, dědečku."

„I spánembohem, a podruhý si přijdou na hloupějšího."

Když Švejk vyšel do tmy, pobručoval si dědek ještě hezkou chvíli: „Jde prej do Budějovic k svýmu regimentu. Z Tábora. A to jde, rošťák, napřed do Horažďovic a pak teprve na Písek. Dyť von dělá cestu kolem světa."

(Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války)

regiment – pluk
landvér – zemská obrana, zeměbrana
urláb – dovolená
dezertýr – zběh, dezertér
jupka – část oděvu (ženský kabátek)
za Floriánkem – tj. za sochou sv. Floriána
raubíř – lupič, zloděj

JAROSLAV HAŠEK (1883–1923) patří k nejproslulejším autorům satirické a humoristické literatury u nás i ve světě. Zásluhu na tom má především jeho román *Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války*, který vznikal v letech 1921–1923. Hašek v něm vytvořil svéráznou figurku osobitého odpůrce války, který vojenské mašinérii vzdoruje tím, že důsledně plní nesmyslné rozkazy.

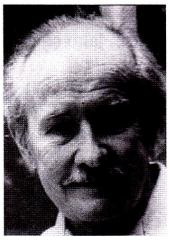

Jiří Voskovec *Jan Werich*

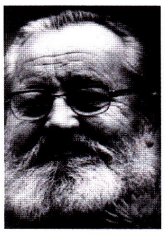

Kat a blázen

(ukázka)

Touto divadelní hrou dvojice autorů důrazně varovala před narůstajícím nebezpečím fašismu. Hra vznikla a byla poprvé uvedena v Osvobozeném divadle v roce 1934.

Pro hry V + W je charakteristická komická dvojice, která aktuálně obměňovanými výstupy na předscéně (forbíně) reagovala kriticky na aktuální společenské události. V této hře ji představují Radůzo a Mahuleno.

DÍL DRUHÝ. OBRAZ SEDMÝ.

Před oponou
(Radůzo a Mahuleno vyjdou na předscénu v mnišských kutnách)

MAHULENO Má úcta – ona tady není.
RADŮZO Tak musíme na ni počkat – nejlíp takhle kdybychom ji přivolali zpěvem…
MAHULENO Já bych myslil, že by bylo nejlépe zazpívat píseň, ze které by si vzala ta dnešní saxofonová generace příklad.
RADŮZO … ano, správně, aby už jednou tato saxofonová generace si uvědomila, že ne stále s cynickým úsměvem na rtech, leč jinak dlužno!
MAHULENO To je mužné slovo včas!
RADŮZO Já jsem tuhle četl pěkný článek v novinách o té Violetě Nozièrové.
MAHULENO Kdo to byl?
RADŮZO Otcovražedkyně!
MAHULENO Fuj…